

מגדלי השקדים
בישראל

משרד החקלאות ופיתוח הכפר
שירות ההדרכה והמקצוע
אגף הפירות

פברואר 2021

הנחיות לעונת גידול השקד, חורף 2021

למגדלי השקדים שלום רב,

אנו נמצאים בפתחה של עונה חלשה מאוד מבחינת מנות הקור, אך טובה מבחינת כמות המשקעים. במרבית אזורי הארץ שנה זו היא הגרועה ביותר ב-10 השנים האחרונות, ותנאים דומים לאלה ששררו בחורף 2009/10. בעת כתיבת שורות אלו יש ירידה חדה בטמפרטורות, ואם מגמה זו תימשך, יש סיכוי שתחול הטבה בצבירת מנות הקור. כבר עתה נראית התחלה של פריחה בזנים המקדימים במטעים שבהם הייתה נשירת עלים מוקדמת, וייתכן כי זהו סימן לכך שתהיה פריחה ממושכת השנה. בכל מקרה, הפריחה תוקדם באופן משמעותי, ולכן כדאי להיערך לכך בהכנסת הכוורות ובטיפולם נגד מוניליה.

שתלנות - בשנה זו מתוכננות נטיעות שקד רבות, וההערכה היא כי חלק מהן יתרחש גם לאחר שנת השמיטה (המתחילה בספטמבר 2021). לאחרונה הוקמה חלקת חומר ריבוי נקי בבקעת ערד, בשיתוף השירותים להגנת הצומח. מרבית המשתלות, אך לא כולן, לקחו מחלקה זו חומר נקי ומסומן, ואנו פונים לכל הנוטעים בבקשה לוודא כי החומר המיועד לשתילים שלהם הוא חומר שהובא מחלקת הריבוי בבקעת ערד. קיים חשש גדול מכך ששימוש בחומר לא מאושר יאלח את המטע בפגעים כדוגמת קסיללה, בוטריוספירה ועוד. פגעים אלו חמורים ביותר ונכון להיום קשה מאוד להתמודד עמם לאחר התבססותם במטע. לפיכך, מומלץ מאוד שלא להכניס שתילים נגועים לחלקה בריאה.

המשתלות, אשר לקחו מחלקת הריבוי רכב מאושר לשימוש, הן: רה"ן, חנני, עובדיה זיו וטסלר. כאמור, אנו חוזרים ומבקשים מהנוטעים לרכוש רק שתילים שחומר הריבוי שלהם נלקח מחלקה זו, כיוון שבבדק ונמצא נקי, ומתבצע מעקב אחר בריאות השתילים.

כמו כן, אנו מוסיפים ומבקשים כי תפנו משתלות, המבקשות לקחת ענפי רכב ממטע רגיל, אל חלקת הריבוי. רק כך ניתן יהיה לעצור את התפשטות הנגעים שהוזכרו במטעים.

השקיה - בעת כתיבת שורות אלו חתך הקרקע בכל חלקי הארץ רווי במידה מספקת, ואין צורך להשקות בטווח הנראה לעין.

כוורות - יש להכניס כוורות למטע עם תחילת הפריחה, של הא.א.פ. רצוי להכניס יותר כוורות מהנדרש, בהתאם למזג האוויר הצפוי בזמן הפריחה (ככל שקר יותר, יותר כוורות). ההמלצה היא לכוורת אחת פעילה לכל 2 דונמים. במטעים עד שנתם הרביעית ניתן להכניס כוורת לכל 3 דונמים. נוכחות הדבורים חשובה מאוד להבטחת הפריה טובה. רצוי להכניס את הכוורות בהדרגה, כלומר לא את כולן בבת אחת, אלא לפי התקדמות הפריחה, בהפרש של עד שבוע ביניהן. הכוורות ימוקמו במרחק שלא יעלה על 150 מ' מהעצים, והן חייבות לעמוד בסטנדרטים הנדרשים: לפחות 7 חלות מאוכלסות, שמתוכן לפחות 4 עם ולד, בריאות, עם מלכה מטילה ועם מלאי מזון מספק. רצוי לבדוק את איכות הכוורות כדי לוודא שהן ממלאות את התנאים הנדרשים, וניתן להשתמש בשירותי הבדיקה של מועצת הדבש - לבירורים: טלפון: 03-5621515 (השירות ניתן בתשלום).

רצוי לבצע בדיקה של אחוזי החנטה כדי לברר מה הן הסיבות לחוסר יבול. בדיקה כזו נעשית באמצעות סימון של 100 פרחים בתחילת הפריחה, ובחודש מאי בדיקת מספר החנטים בחמישה עצים לפחות.

הגנת הצומח - כללי

מומלץ לכל המגדלים להנהיג ולבסס משטר ניטור ופיקוח אחר מזיקים, מחלות ופגעים נוספים במטע, במהלך כל עונת הגידול. ניתן להיוועץ במדריכים שצברו כבר ניסיון רב בגיבוש נוהלי הפיקוח.

הדברת מחלות

מוניליה - יש לטפל כנגד המחלה ב'שלב הוורוד', לפני הופעת הפרחים (ראה תמונות להלן). מטפלים בחלקות שבהן הייתה נגיעות אשתקד. התכשירים המומלצים הם פוליקור (Tebuconazole) או תחליפיו בריכוז 0.04%, אוקטב 0.06%, אטמי אקסטרא בריכוז 0.04%, סיגנום בריכוז 0.1%. יש עוד מספר רב של תכשירים מקבוצות שונות, המתאימים להדברת מחלה זו. כדאי להיוועץ במדריכים לפני ביצוע הטיפול. במקרה שהנגיעות השנה גבוהה מזו שהייתה בשנים הקודמות, יש לבצע ריסוס נוסף כעבור 10 ימים מהטיפול הראשון. הזן גלעד (69) והזן שפע גילו רגישות גבוהה בשנה שחלפה, ולכן כדאי לטפל בחלקות מזנים אלה. כדאי לשקול טיפול לפי מועד פריחת הזנים הראשיים, במיוחד אם מדובר בזנים הרגישים, ולהוסיף טיפול שלישי.

פקע שלב ורוד

פקע שלב ירוק

נגיעות במוניליה

מחלת האנטרקנוז - מתחילים בטיפולים כנגדה כאשר פריחת הזן העיקרי (א.א.פ.) הגיע ליותר מ-75 אחוזי פריחה. התכשירים המומלצים הם: מרפאן 80 בריכוז 0.15%, קפיטן בריכוז 0.15%, בראבו (Clorothalonil) ותחליפיו בריכוז המתאים לכל תכשיר, אך לא בטיפול הראשון, ופולפאן בריכוז 0.2%. תכשירים אלה מונעים את המחלה, ויש לרססם לפני הגשם. מגדלים שבאפשרותם לסיים את הריסוס בהתראה קצרה, יכולים להמתין לתחזית ולרסס לפני הגשם. מגדלים שברשותם שטחי מטע נרחבים, ישתדלו לרסס לפני כל גשם או מדי 10 ימים. נוסף על תכשירים אלו, קיימים תכשירים נוספים, כמו פלינט בריכוז 0.02%, סיגנום, בליס ועמיסטר או עמיעוז בריכוז 0.05%, שפעילותם סיסטמית ואותם ניתן לרסס גם לאחר הגשם. קוטלי פטריות מסוימים, דוגמת עמיסטר ובראבו, פוגעים בתהליכי ההפריה, ולכן רצוי להימנע מריסוסם לפני נשירת עלי הכותרת. השקד רגיש לאנטרקנוז עד התקשות בית הגלעין, שלב העשוי לחול גם בסוף חודש אפריל.

נגיעות באנטרקנוז

סלסול עלים - בטיפולים הראשונים נגד אנטרקנוז עדיף להשתמש בתכשירים מרפאן, פולפאן וקפיטן, המבטיחים הדברה מסוימת גם של מחלת סלסול העלים. במקומות, שבהם נראתה נגיעות בשנה שעברה, כדאי לשקול טיפול משולב בטיפול נגד מוניליה. בריסוסים אלה מומלץ לשלב דשן כל 23-7-23 בריכוז 1% או אבצאון בריכוז 0.3% או ננואבץ בריכוז 0.2%. הריסוס ייעשה בנפח מלא עד נגירה - בכ-100 ליטר לדונם. הריסוס הראשון עם הדשן יינתן בגמר הפריחה, עם נשירת עלי הכותרת, ושני הריסוסים הנוספים יינתנו במרווח של 7-10 ימים בין הריסוסים. אין לרסס בשעות היום או כשצפוי מזג אוויר שרבי. עד כה אין די ניסיון בשילוב התכשירים שהוזכרו עם חומרים אחרים, ולכן יש לנקוט משנה זהירות בכל הקשור בכך.

בוטריוספריה (מללת) בנשירים - הנזק לעצים מתבטא בהתייבשות ענפים, בזיבת שרף רבה ולבסוף בתמותת עצים. עצים צעירים הנגועים במחלה, מגיעים חולים כבר מהמשתלה בשל שימוש בחומר רכב לא נקי.

מומלץ להשתמש בחומר ריבוי נקי בלבד לשם יצירת שתילים בריאים. ממשק גידול תקין, מניעת עקות לעצים וחיטוי פצעי הגיזום מסייעים למניעת התפשטות המחלה. ישנן עדויות לכך שריסוס עצים צעירים בתכשירים המכילים חומצה זרחיתית, בריסוס ובהגמעה לסירוגין עשויים לשפר את מצב העצים הצעירים ולעכב את תמותתם.

הדברת מזיקים

צרעת השקד - יש להכין מדגם של 100 פירות נגועים ('מומיות') מהשנה הקודמת, לאחר שנבדק במדגם פירות מייצג אחוז הפירות שנמצאה בהם הצרעה. יש לעקוב מדי יום אחר גיחת הצרעות. בחישוב אחוז הגיחה יש לדעת כי לא בכל 100 הפירות נמצאת צרעה, ולכן יתוקנו הנתונים בהתאם למספר הפירות הנגועים באמת במדגם. יש להכין מדגם נפרד לכל זן.

נדרש מעקב אחר גיחת הצרעות הבוגרות מפירות נגועים מהעונה שחלפה. בהגיע הגיחות ל-30% יש לטפל כנגד הצרעה טיפול ראשון, וכל 8-10 ימים לבצע טיפולים נוספים, עד גמר הגיחה. בזן 54 יש לשקול ריסוס מקדים במצב של 25% גיחה. טיפולים אלה יעילים גם כנגד כנימות עלה וקפנוזים. להכנת המדגם ולמעקב אחריו יש להיוועץ במדריכים. קיימים הבדלים גדולים בין אזורים ומטעים מבחינת רמות הנגיעות ומועדי הגיחה; בנוסף לכך, סל תכשירי ההדברה מוגבל, ולכן חשוב להתאים את הטיפול למטע המסוים.

התכשירים המורשים הם: קלאץ בריכוז 0.05% (רצוי כטיפול ראשון, כיוון שעשוי לגרום להתפרצות של אקריות בהמשך), אפון בריכוז 0.05%, אימידן בריכוז 0.3%, רוגור כחול בריכוז 0.2%, אצטאסטר בריכוז 0.25% ופרותאוס בריכוז 0.15%. בעקבות שיבושים אפשריים בהדברה בגין גשמים משמעותיים, פריחה ממושכת ולא אחידה וגיחת צרעות מאוחרת - ייתכן שיהיה צורך בטיפול נוסף. רצוי להחליף בין תכשירים בכל ריסוס.

יש לזכור להוציא את הכוורות מהמטע לקראת הריסוסים הראשונים כנגד הצרעה. ניתן לשלב את הריסוסים כנגד צרעת השקד עם תכשירים כנגד האנטרקנוז; ולקראת חודש מרס יש לשלב בטיפולים כנגד צרעת השקד והאנטרקנוז גם טיפול כנגד **הפוליסטגמה והחילדון**, באחד מהחומרים: אטמי אקסטרה, צפרייר בריכוז 0.04% או נתיבו בריכוז 0.025%. נגד מחלות עלים כדאי לשקול טיפול מוקדם באחד מהתכשירים המשולבים, כמו סיגנום, בליס (שאינם יעילים מאוד כנגד חילדון), אורטיבה טופ, פרוורי אקסטרה, שילוב של תכשירי Chlorothalonil (בראבו ותחליפיו) בשילוב עם אטמי אקסטרה, פלינט, סטרובי בריכוז 0.03%, אזימוט בריכוז 0.03% ונתיבו בריכוז 0.025% או פרימיום בריכוז 0.075%.

עש המישמש (אנרסיה) - עש המשמש טרם נחקר לעומק בישראל ולכן אנו מתבססים בתיאור המזיק מהספרות. זחל האנרסיה בדרגה 1-2 עם התנפחות הפקעים והצימוחים הראשונים יוצא ממקום מסתורו וניזון מפקעים פרחים וצימוחים צעירים. על פי הספרות הימצאותו בעיקר ב1/3 העליון של העץ. יש קושי גדול בניטור המזיק (ביצה או זחל דרגה 1-2). ניתן לנטר עלה דגל שקמל או את התייבשו ולחפש את זחל האנרסיה בתוכו. פעולות סניטציה לענפוני הדגל עשויים להפחית אוכלוסיית הדור הראשון. ממשק הדברה אינו נבדק בישראל ולכן יש להמשיך ולנטר בכל תקופת הגידול הן בצימוחים, הן בפרי והן במלכודות הניטור. ההדברה בהתאם להיסטוריית הנגיעות בחלקה. במקרה של נגיעות היסטורית מומלץ לטפל בעת הפריחה בטיפולים שאינם פוגעים בדבורים, אך מותאמים לפגיעה בזחלים כגון מווסתי גדילת חרקים, תכשירי B.t ועוד. במידה והוחלט על תליית בלבול בחלקה יש לסיים את פעולת התלייה לפי הביופיקס. השנה יבוצעו ניסיונות המיועדים לבחון את דיוק ההדברה על פי ימי מעלה.

מטעים צעירים ומטעים מורכבים: כאשר מתחיל לבלוב בשתילים צעירים ומורכבים, קיימת סכנה של כרסום העלים על ידי הברקנית הירוקה, ובהמשך עלול להופיע טוואי השקד (לימנטריה) זחל שעיר הפוגע בבלבוב, שכנגדו מטפלים (רק עם גילוי הזחלים) באמצעות פיזור אבקת מסורול 5% או דורסן לאיבוק.

כנימות עלה ואנרסיה - במטעים צעירים אין מטפלים כנגד הצרעה, ולכן יש לבדוק הופעה של כנימות עלה ואנרסיה, ולטפל בהתאם לאחר היוועצות במדריך.

כנימות ממוגנות - בחלקות מבוגרות יש התייבשות של ענפי שלד כתוצאה מנגיעות בכנימות ממוגנות. בחלקות כאלה יש לגזום ולאזור את העצים, ובכך להפחית את הנגיעות ולייעל את הדברת המזיק. יש לנטר את הופעת הזחלנים של הכנימות, וברגע הופעתם - להדביר. בנוגע להדברה כדאי להיוועץ במדריכים.

הדברת עשבייה - במקומות שבהם 'נשבר' הטיפול הסתווי להדברת עשבייה או שטרם נעשה - ניתן לטפל במונעי נביטה, כפי שפורסם בדפון הקודם.

פנייה למגדלים המשתמשים בדואר האלקטרוני

אם ידוע לכם על מגדלים שאינם מקבלים את הדפון ומעוניינים במידע המפורסם בו - אנא העבירו להם את הדוא"ל שלהלן לצורך יצירת קשר עמנו.

כתובותינו למשלוח מייל:

reubig@gmail.com

aslin@mh.org.il

ehud_hanoch@walla.co.il

nizarab92@gmail.com

amir@mhk.co.il

carmitkerem@gmail.com

בברכת שנת גידול פורייה,

מדריכי הגידול: ראובן בירגר, אהוד חנוך, אסא לין, אמיר מעגן וניזאר עבד אלהדי;
ומדריכת הגנת הצומח: כרמית סופר ארד

